

УДК 614.78(091)(476-25)

САНІТАРНЫ СТАН ГОРАДА МІНСКА Ў 1920-я гг.

Т.У. ПЕЦЮКЕВІЧ

(Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, Мінск)

У артыкуле разглядаецца маладаследаваная праблема санітарнага стану беларускай сталіцы ў 1920-я гг. Санітарны стан горада вызначаецца як сукупнасць паказчыкаў, якія характарызуюць тэхналогіі і практыкі водазабеспячэння, выдалення адходаў, стан і забруджанасць гарадской тэрыторыі. Актуальнасць тэмы вызначаецца значнай роляй вышэйпералічаных паказчыкаў для паўсядзённага жыцця і здароўя насельніцтва. Аналізуюцца праблемы, якія ўплывалі на санітарны стан горада, і шляхі іх вырашэння. Санітарную сітуацыю ў Мінску 1920-х гг. можна ахарактарызаваць як складаную, што было звязана з адсутнасцю ў горадзе каналізацыйнай сістэмы, невысокай санітарнай культурай насельніцтва і вострым недахопам жылля. Нягледзячы на мерапрыемствы ўлад, накіраваныя на вырашэнне дадзеных пытанняў, у разглядаемы перыяд не адбылося перахода паказчыкаў санітарнага стану горада на больш высокі якасны ўзровень.

Ключавыя словы: горад, санітарны стан, водазабеспячэнне, забруджанасць, ачыстка.

Уводзіны. Значную ролю ў паўсядзённым жыцці гарадскога насельніцтва грае санітарны стан горада. Дадзены тэрмін можна вызначыць як сукупнасць паказчыкаў, што характарызуюць тэхналогіі і практыкі водазабеспячэння, выдалення адходаў, стан і забруджанасць гарадской тэрыторыі [1, с. 226]. Пытанне санітарнага стану горада з'яўляецца актуальным па прычыне яго значнага ўплыву на здароўе, якасць і працягласць жыцця насельніцтва. Праблема санітарнага стану гарадоў БССР закралалася пераважна ў працах, якія тычыліся пытанню медыцыны. У прыватнасці, асобныя аспекты праблемы былі асветаны на старонках часопіса «Беларуская медыцынская думка», які выдаваўся ў БССР у 1924 – 1929 гг. Пытанні ачысткі горада, стану крыніц водазабеспячэння, санітарнага надзора за якасцю вады разглядаліся ў артыкулах В.В. Казанскай, Д.І. Найдуса, П.М. Вядзернікава, Б.Я. Эльберта. Асобныя хібы эпідэміялагічнай і санітарнай сітуацыі ў гарадах закраліся ў манаграфіі М.Я. Абраменка «Очерки истории здравоохранения Беларуси, 1917 – 1945 гг.».

Асноўная частка. Першым крытэрыем ацэнкі санітарнага стану горада з'яўляецца ступень яго чысціні. Асенізацыйнай працай па гораду займаўся паддзел ачысткі кіравання мясцовага транспарту (КМТ) Мінскага акруговага выканаўчага камітэту. Ачышчальныя збудаванні горада былі прадстаўлены ўбіральнымі калодзежамі і выграбнымі ямамі, большая частка якіх была пабудавана ў дарэвалюцыйны перыяд. Каналізацыйнай сістэмы ў 1920-я гг. Мінск не меў. Спосаб выдалення адходаў з горада быў выключна вывазным. У абавязкі КМТ уваходзілі ачыстка і рамонт убіральных калодзежаў, ачыстка сквераў, плошчаў, бульвараў, двух участкаў чыгункі, адлюў бадзяжных сабакаў [2, л. 32]. Адзінкай паддзелу ачысткі з'яўляўся асенізацыйны абоз, які ўяўляў сабой воз з параконнай бочкай. Апошняя атрымала такую назву таму, што яе везла пара коней. Абслугоўваючы персанал абоза складаўся з кучара і 2 – 4 рабочых. На сакавік 1925 г. асенізацыйныя працы ажыццяўляліся 53 рабочымі, у распараджэнні абоза знаходзіліся 48 коней [2, л. 43]. Вываз ажыццяўляўся па начах, кошт вывазу адной бочкі вар'іраваўся ад 1,25 да 2 руб. [3, с. 85]. Умоўна праца абоза падзялялася на два перыяды: зімні, калі ў сувязі з замярзаннем глебы попыт на асенізацыйныя паслугі падаў, і астатні час, калі абоз працаваў у нармальным рэжыме. Увесну КМТ арэндаваў коней Ваенведа, таму што сваіх не хапала. Напрыклад, згодна абавязанню, падпісанаму загадчыкам асенізацыйнага абоза Гурвічам І.Я., у арэнду браліся 10 коней 42-га Пушачэўскага кавалерыйскага палка. Арэндная плата складала 2 руб. 50 кап. за пару коней у суткі [2, л. 30].

КМТ, знаходзячыся на гаспадарчым разліку, працавала на падставе заключэння дамоў з прадпрыемствамі, арганізацыямі, жылтварыствамі, прыватнымі асобамі [2, л. 41]. Ачыстка магла праводзіцца як разова, так і на працягу пэўнага часу. Напрыклад, дамова, заключаная 15 мая 1925 г. з упаўнаважаным пральні «Новы быт» тав. Карповічам, утрымоўвала абавязацельствы па разаваму рамонту і ачыстцы паглынальнага калодзежа па вул. Савецкай, 73. Кошт вывазу адной параконнай бочкі ці скрыні склаў 1 руб. 40 кап. [2, л. 33]. Згодна з дамовай, заключанай 23 сакавіка 1925 г. тэрмінам на 2 месяцы з членам кіраўніцтва жылтварыства № 24 тав. Эйдэльманам, КМТ браў на сябе ачыстку выграбных ям і скрыней для смецця, якія знаходзіліся ў веданні жылтварыства. Дадзеная паслуга каштавала 70 руб. у месяц [2, л. 34]. Аналагічная дамова ад 25 сакавіка 1925 г., падпісаная паміж КМТ і членамі кіравання жылтварыства № 11 тэрмінам на адзін год, абавязвала КМТ ачышчаць памыйныя ямы ў дамах жылтварыства. Акрамя гэтага, неабходна было вывозіць снег і лёд з прылеглых тратуараў. За прадстаўлення паслугі жылтварыства плаціла 75 руб. штомесячна, а на працягу снежня, студзеня і лютага за ўборку снегу КМТ даплачвалася 25 руб. кожны месяц [2, л. 51].

У справах КМТ адзначалася, што канкурэнцыю паддзелу ачысткі складалі прыватныя абозаўладальнікі, чыі кошты былі ніжэйшыя. На 1926 г. прыватных абозаўладальнікаў налічвалася каля 40 [3, с. 85]. Такая канкурэнцыя вызначалася як «нездаровая», што аргументавалася «недобрасумленнымі» адносінамі да кліентаў і нізкай якасцю працы з пункту гледжання санітарнага аспекту [2, л. 41].

Сістэма выграбных ям і ўбіральных калодзежаў была недасканалай: у акружных гарадах нявывезенымі маглі заставацца да 2/3 усяго бруда [3, с. 86]. Грала ролю і недобрасумленнасць жыхароў, якія часта звальвалі смецце на агародах або бліжэйшых да горада палях, і нават на тэрыторыі домаўладанняў. У верасні 1921 г. на падставе праверкі, што праводзілася санітарнай дзяржаўнай камісіяй, за бруднае ўтрыманне падворкаў былі аштрафаваны па 50 тыс. руб кожны дамавыя камітэты будынкаў па вул. Захар'еўская, 26; Маскоўская, 11; Замкавая, 19; Старавіленская, 22. Дамавы камітэт домаўладання па вул. Старавіленская, 12 павінен быў заплаціць штраф у памеры 100 тыс. руб, а старшыня дамавога камітэту будынка № 2/36 на рагу Дваменцаўскай і Маскоўскай вуліц атрымаў арышт на 7 дзён [4, с. 4]. У пачатку 1923 г. камісіяй быў праведзены агляд санітарнага стану мінскіх двароў, у выніку якога з агледжаных 3510 двароў антысанітарнымі былі вызначаны 456 (13%) [5, с. 3].

Домаўладальнікі павінны былі сачыць за прылеглымі да іх будоў участкімі тратуараў. Узімку прадпісвалася ачышчаць іх ад снегу і льду, парушальнікам пагражаў штраф. Летам, пры неабходнасці, праводзіўся рамонт. Напрыклад, пастановай Мінскага павятова-гарадскога выканаўчага камітэта ад 13 мая 1924 г. жыхары немуніцыпалізаваных домаўладанняў, а таксама арэндатары і жылтварышчы абавязваліся да канца жніўня адрамантаваць тратуары, прылеглыя да іх дамоў. Кантроль за выкананнем пастановы ўскладваўся на міліцыю [6, л. 121].

У справядачы Мінакрвыканкама за красавік-снежань 1925 г. сітуацыя з выдаленнем адходаў характарызавалася наступным чынам: «Горад вырас настолькі, што пытанне каналізацыі з'яўляецца ў дадзены момант асноўным пытаннем здравааховы працуючых. Паветра, глеба, вада ў горадзе забруджана нечыстотамі, так як існуючая раней сістэма каналізацыі (убіральныя калодзежы) прыйшла ў поўную нягоднасць» [7, л. 37]. У 1926 г. «Звязда» пісала: «летам у горадзе амаль няма такой падваротні, адкуль не несла б «духмянасцю». Неабходна дамагчыся таго, каб ва ўсіх гарадах памыйныя ямы і прыбіральні агульнага карыстання былі ў спраўным стане» [8, с. 3]. На працягу 1920-х гг. востра стаяла пытанне будаўніцтва каналізацыі.

Крыніцамі водазабеспячэння жыхароў Мінска ў 1920-я гг. былі водаправод і калодзежы. Падключэнне да водаправоднай сеткі на 1923 г. мелі 1333 домаўладанні (21% ад агульнай колькасці), якія ў сваёй большасці былі камунальнымі і знаходзіліся ў цэнтральнай частцы горада [9, с. 46]. Водаправоднай вадой карысталіся 70% насельніцтва Мінска. Усяго водаправод, за выключэннем Мінска, мелі тры акружныя гарады – Віцебск, Магілёў і Мазыр, прычым адпаведны Мінску паказчык водазабеспячэння ў 70 – 80% мелі Віцебск і Мазыр. Магілёў забяспечваўся водаправодам толькі на 25% [10, с. 122].

Важным пытаннем для горада была якасць вады. Дзеля яе кантралявання перыядычна праводзіліся хіміка-бактэрыялагічныя аналізы. У 1923 г. аналіз вады са студняў паказаў незадавальняючую якасць паловы з іх [9, с. 49]. Аналізы водаправоднай вады, праведзеныя ў 1925 – 1926 гг. санітарна-гігіенічным аддзяленнем Беларускага дзяржаўнага санітарна-біялагічнага інстытута паказалі, што якасць вады «значна змянілася да горшага» [11, с. 199]. Невысокая якасць вады тлумачылася адсутнасцю каналізацыйнай сістэмы, што прыводзіла да забруджвання гарадской глебы. Бруд і адходы з выграбных ям і ўбіральных калодзежаў маглі трапляць у грунтовыя воды, якія выкарыстоўваліся водаправоднай станцыяй. Не выключалася магчымасць уплыву на якасць вады з боку Свіслачы, у якую злівалася вада з лазней, пральней, шпіталью і фабрык. Ступень забруджанасці ракі часам даходзіла да таго, што мясцовыя пекары даказвалі санітарным урачам, быццам лепшыя булкі атрымоўваюцца пры выкарыстанні рачной вады, а не водаправоднай. Верагодна, вялікая колькасць бактэрыяў выконвала ролю дражджэй [12, с. 72]. На якасць вады ўплывала і няўдалася, з пункту гледжання рэльефу, месцазнаходжанне станцыі – нізіна, куды сцякаў бруд з верхняй густанаселенай часткі горада [12, с. 69]. Але, нягледзячы на гэтыя хібы, водаправодная вада мела больш высокую якасць у параўнанні з калодзежнай. Статыстычныя даныя за 1922 – 1923 гг. паказваюць, што 3-ці раён, жыхары якога карысталіся пераважна калодзежнай вадой, даваў 45% водных хвароб у адносінах да 1-га і 2-га раёнаў, якія забяспечваліся водаправодам [9, с. 49].

Гарадскія ўлады ўсведамлялі існуючую праблему і ўжо ў сярэдзіне 1920-х гг. пачалі распрацоўку праекта гарадской каналізацыі. У лютым 1926 г. праект мінскай каналізацыі абмяркоўваўся на пасяджэнні будаўнічай секцыі дзяржплана СССР, але быў адхілены па шэрагу прычын. Сярод іх былі недахоп фінансавання, недастатковы ўзровень тэхнічнай распрацоўкі праекта, а таксама адсутнасць распрацаванага плана забудовы і планіроўкі горада, без чаго нельга было вызначаць развіццё каналізацыйнай сістэмы. Тып існуючай гарадской забудовы ўяўляў сабой рэзкі кантраст: гарадскі ў цэнтры і сельскі на ўскраінах. Ва ўлік браўся і тапаграфічны характар горада – пагорыстасць тэрыторыі, моцная звлістасць і забруджанасць Свіслачы, зваротныя ад горада і ракі стокі. Улічваючы ўсе цяжкасці, было вырашана на працягу года скончыць тэхнічную распрацоўку праекта каналізацыі і выканаць папярэднія работы – заключыць у трубу р. Нямігу і ачысціць р. Свіслач [13, л. 107]. У 1926 г. для Нямігі быў пабудаваны падземны калектар, а ў 1930 г. пачала сваю працу мінская каналізацыя.

Адмоўным фактарам, маючым значны ўплыў на санітарны стан горада, быў жыллёвы крызіс, наступствам якога з'яўлялася высокая шчыльнасць засялення. У 1921 – 1922 гг. у Мінску рэзка пагаршаецца эпідэміялагічная сітуацыя, што было звязана з прытокам у горад бежанцаў. У выніку свайго памежнага месцапалажэння ён выконваў ролю транзітнага пункту для рэпатрыянтаў Першай сусветнай вайны і бежанцаў з галадаючых губерняў Паволжа. Толькі з лістапада 1921 па студзень 1922 г. праз Беларускаю эвакуацыйную камісію прайшло 88 436 бежанцаў. На чыгуначнай станцыі «Мінск» з цягнікоў было знята 18 847 чалавек, што складала болей за 50% бежанцаў, хворых на тыф [10, с. 93]. Бежанцы і рэпатрыянты не заўсёды мелі магчымасць праехаць праз мяжу, таму людзі асядалі ў Мінску, у выніку чаго сітуацыя з жыллём яшчэ больш абвастралася. На імя начальніка Цэнтрэвака паведамлялася, што Мінск «...запоўнены бежанцамі і чырвонаармейцамі датэрміновай службы. Жыллёвае пытанне вельмі абвострана і разгарнуцца ў горадзе амаль немагчыма» [14, с. 11]. Памер сярэдняй жылплошчы на

чалавека з 6,09 м² у 1923 г. зменшыўся да 4,72 м² у 1926 г. пры санітарнай норме ў 8 м² [15, с. 191]. Жыллёвае становішча размешчанага ў Мінску гарнізона таксама было складаным: у 1925 г. на чырвонаармейца прыходзілася 1,5 м² пры норме ў 6 м² [7, с. 34]. Балючасць жыллёвага пытання тлумачылася паступовым зносам існуючай жылплошчы, штогадовым прыростам насельніцтва і слабасцю новага будаўніцтва.

Кучнасць засялення і антысанітарныя стваралі спрыяльнае асяроддзе для распаўсюджвання інфекцыйных захворванняў. У 1922 г. на 10 тыс. чалавек насельніцтва Мінска ў сярэднім прыходзілася 622 эпідэмічных захворванняў, а ўжо ў 1923 г. сітуацыя нармалізуецца, і лічба зніжаецца да 114 выпадкаў на 10 тыс. чалавек [16, с. 53]. Для барацьбы з інфекцыйнымі захворваннямі і перадухлення эпідэміяй у 1920-я гг. быў прыняты шэраг захадаў. Напрыклад, для папярэджвання інфекцый у сферы абслугоўвання, асобы і прадпрыемствы, жадаючыя адчыніць гандлёвую кропку, лазню, цырульню, рэстаран і г.д., павінны былі атрымаць дазвол ад Мінакрэдрава аб адпаведнасці памяшкання санітарным нормам. Рабочыя і служачыя сталовак і харчовых прадпрыемстваў абавязваліся раз на месяц праходзіць медыцынскі агляд [17, л. 620]. У 1929 г. было прынята рашэнне аб стварэнні пры дамах, камунах-інтэрнатах і жыллёвых кааператывах санітарных камісій. Камісія ў складзе пяці чалавек абіралася з ліку жыхароў домаўладання і абавязвалася сачыць за правільным карыстаннем жыллімі і нежыллімі памяшканнямі, будынкамі водазабеспячэння, рэгулярнасцю ўборкі і своєчасовым вывазам бруду [18, с. 43].

Асобная ўвага надавалася барацьбе з шаленствам жывёлы. Загад па Мінскай павятова-гарадской міліцыі ад 8 ліпеня 1925 г. адзначае, што «ўкусы шалёнымі жывёламі набылі характар эпідэмічнага бедства» [6, л. 312]. Пры падзрэнні на шаленства ўладальнік абавязваўся ізаляваць жывёлу і паведаміць мясцовым уладам. Надзор за выкананнем пастанова ўскладаўся на міліцыю і ветэрынарны нагляд. Дзеля барацьбы з распаўсюджваннем шаленства гарадскія ўлады вырашалі праблему наяўнасці бадзяхных сабак. 12 красавіка 1926 г. Мінаквыканкам выдае абавязковую пастанову, згодна з якой усе сабакі горада падлягалі рэгістрацыі, павінны былі мець знак на шыі, на вуліцы быць толькі ў намордніку і ашыўніку. Сабакі, што не мелі вышэйпералічанага, аўтаматычна адносіліся да бяздомных, і падлягалі адлову. Адловам займалася КМТ, у выдзенні якога знаходзіўся ізалятар для сабак [17, л. 389].

Адным са сродкаў барацьбы з эпідэміямі была санітарна-асветніцкая праца для павышэння санітарнай культуры насельніцтва і прапаганды здаровага ладу жыцця. У 1921 г. у Мінску быў адчынены дом санітарнай асветы, які аб'яднаў у сабе элементы клуба, музейна-выставачнай установы, навукова-метадычнага цэнтра. Праводзіліся лекцыі па гігієне і санітарыі ў клубах профарганізацый, пры амбулаторных прыёмах у медыцынскіх установах з наведвальнікамі вяліся размовы па санітарнай асвеце. На базе Беларускага Пастэраўскага інстытута Наркамздрава БССР арганізаваліся «нядзельнікі», на якіх чыталіся цыклавыя лекцыі з дэманстрацыяй вопытаў, аналізаў вады і ежы з мэтай зацікавіць насельніцтва дзейнасцю інстытута і папулярызаваць санітарныя веды [19, с. 37]. Па заканчэнні лекцыйнага курса слухачы Інстытута сталі арганізатарамі на прадпрыемствах перыядычных экскурсій ў гарадскія лячэбна-санітарныя ўстановы. Пры падтрымцы Дзяржаўнага выдавецтва БССР, Глаўпалітасветы, Беларускага Таварыства Чырвогана Крыжа ажыццяўлялася выданне санітарна-асветніцкай літаратуры, плакатаў, брашур. Для санітарнай прапаганды пачалі выкарыстоўваць і кіно. З гэтай мэтай Белдзяржкіно набыла шэраг фільмаў навукова-грамадскага характару, такіх як «Аборт», «Праўда жыцця (сіфіліс)», «Дарога да шчасця». Фільмы па санасвеце дэманстраваліся як у кінатэатрах, так і ў клубах і народных дамах [20, с. 94].

Заклучэнне. У цэлым санітарную сітуацыю ў Мінску 1920-х гг. можна вызначыць як складаную. Галоўнай праблемай гэтага перыяду была адсутнасць у горадзе каналізацыйнай сістэмы. Недасканаласць вывазнага спосабу выдалення адходаў прыводзіла да забруджвання глебы і зніжэння якасці вады, што спрыяла росту захворванняў на тыф і дызентэрыю. Для вырашэння дадзенай праблемы ў другой палове 1920-х гг. быў распрацаваны праект каналізацыі і праведзены падрыхтоўчыя работы, у выніку чаго мінская каналізацыя пачала працу ў 1930 г.

Другім фактарам, які негатыўна ўплываў на санітарны стан горада, стаў востры недахоп жылля. Памер сярэдняй жылплошчы на чалавека з 6,09 м² у 1923 г. зменшыўся да 4,72 м² у 1926 г. пры санітарнай норме ў 8 м². Жыллёвае будаўніцтва не паспявала забяспечваць жыллём гарадское насельніцтва. Высокая шчыльнасць засялення спрыяла развіццю антысанітарны.

Для паляпшэння санітарнай сітуацыі ў Мінску з боку гарадскіх улад былі прыняты шэраг пастановаў, згодна з якімі для адкрыцця прадпрыемства сферы абслугоўвання неабходна было атрымаць дазвол Мінакрэдрава аб адпаведнасці памяшкання санітарным патрабаванням. Для павышэння бытавой культуры насельніцтва вялася актыўная санітарная прапаганда, у якой былі задзейнічаны медыцынскія ўстановы і інстытуты, друк і кіно. Нягледзячы на ўсе намаганні, у 1920-я гг. не адбылося перахода на больш высокі якасны ўзровень у параўнанні з дарэвалюцыйным перыядам водазабеспячэння і выдалення адходаў. Водаправод не быў мадэрнізаваны, 30% насельніцтва працягвала карыстацца калодзежнай вадой, дзейнічала вывазна-асветніцкая сістэма асенізацыі. Прычынамі такой сітуацыі былі недахоп фінансавання, адсутнасць распрацаванага плана пашырэння горада і хаатычнасць забудовы, што ўскладняла правядзенне камунікацый.

ЛІТАРАТУРА

1. Котов, А.С. Санитарное состояние и благоустройство города Череповца в 1920-е годы / А.С. Котов // Вестн. Тамбов. ун-та. Сер. Гуманитарные науки. – 2020. – Т. 25. – № 185. – С. 226–232.
2. Дзяржаўны архіў Мінскай вобласці. – Ф. 152. Воп. 1. Спр.8.

3. Ведерников, П.М. К вопросу о водоснабжении и канализации в окружных городах БССР / П.М. Ведерников // Беларуская мэдычная думка. – 1925. – Т. 2 – № 12–13. – С. 82–88;
4. Па Менску // Савецкая Беларусь. – 1921. – 16 верасня. – С. 4.
5. Наше коммунальное хозяйство // Звезда. – 1923. – 6 февраля. – С. 3.
6. Дзяржаўны архіў Мінскай вобласці. – Ф.3. Воп. 1. Спр. 44.
7. Дзяржаўны архіў Мінскай вобласці. – Ф. 3. Воп. 1. Спр. 158.
8. За здоровый быт и гигиену // Звезда. – 1926. – 20 лютага. – С. 3.
9. Казанская, В.В. Водоснабжение и канализация гор. Минска/ В.В. Казанская // Белорусская медицинская мысль. – 1924. – № 2–3. – С. 46–50.
10. Абраменко, М.Е. Очерки истории здравоохранения Беларуси, 1917—1945 гг. / М. Е. Абраменко. – Гомель : ГомГМУ, 2013. – 240 с.
11. Эльберт, Б.Я. Отчет за 2 года (1924-1926 г.) / Б.Я. Эльберт // Записки Белорусского государственного санитарно-бактериологического института. – Минск : Беларус. медыч. думка: часопіс, 1926. – Т. 1. – С. 177–204.
12. Найдус, Д.И. Характеристика водопроводной воды гор. Минска на основании данных химического анализа / Д.И. Найдус // Беларуская мэдычная думка. – 1925. – № 6–8. – С. 69–74.
13. Дзяржаўны архіў Мінскай вобласці. – Ф. 3. Воп. 1. Спр. 100.
14. Бабков, А.М. Деятельность Белорусского управления по эвакуации населения (январь—август 1921 г.) / А. М. Бабков // Известия Гомельского государственного университета имени Ф. Скорины. – 2011. – № 5. – С. 9–16.
15. Шуб, И. Экономический обзор Минского округа / И. Шуб // Советское строительство. – 1927. – № 5. – С. 177–195.
16. Левин, Б.Е. Минск в санитарных очерках. Очерк 2-й / Б.Е. Левин // Беларуская мэдычная думка. – 1926. – № 4–6. – С. 51–63.
17. Дзяржаўны архіў Мінскай вобласці. – Ф. 3. Воп. 1. Спр. 126а.
18. Санітарны зборнік законаў, палажэнняў і інструкцый, дзейных у БССР / Народны камісарыят аховы здароўя. – Менск [Мінск] : выданне НКАЗ БССР, 1930. – 291 с.
19. Соколов, В.А. Ближайшие задачи санитарного просвещения в Белоруссии / В.А. Соколов // Белорусская медицинская мысль. – 1924. – № 4–5. – С. 34–37.
20. Соколов, В.А. Санитарное просвещение в Белоруссии / В.А. Соколов // Беларуская мэдычная думка. – 1925. – № 3. – С. 91–96.

Паступіў 17.12.2021

САНИТАРНОЕ СОСТОЯНИЕ ГОРОДА МИНСКА В 1920-е гг.

Т.В. ПЕТЮКЕВИЧ

В статье рассматривается малоисследованная проблема санитарного состояния белорусской столицы в 1920-е гг. Санитарное состояние города определяется как совокупность показателей, характеризующих технологии и практики водообеспечения, удаления отходов, состояние и загрязнение городской территории. Актуальность темы определяется существенной ролью вышеперечисленных показателей для повседневной жизни и здоровья населения. Анализируются проблемы, влияющие на санитарное состояние города, и пути их решения. Санитарную ситуацию в Минске 1920-х гг. можно охарактеризовать как сложную, что было связано с отсутствием в городе канализационной системы, невысокой санитарной культурой населения и острым недостатком жилья. Несмотря на мероприятия властей, направленные на решение данных вопросов, в рассматриваемый период не осуществлялось перехода показателей санитарного состояния города на более высокий качественный уровень.

Ключевые слова: город, санитарное состояние, водообеспечение, загрязненность, очистка.

THE SANITARY CONDITION OF THE CITY OF MINSK IN THE 1920S

T. PETSUKEVICH

The article deals with the little-studied problem of the sanitary condition of the Belarusian capital in the 1920s. The sanitary condition of the city is defined as a set of indicators characterizing the technologies and practices of water supply, waste disposal, the condition and pollution of the urban area. The relevance of the topic is determined by the significant role of the above indicators for the daily living conditions and health of the population. The problems that had an impact on the sanitary condition of the city and the ways to solve them are analyzed. The sanitary situation in Minsk in the 1920s can be defined as difficult, which was due to the lack of a sewer system in the city, a low sanitary culture of the population and an acute shortage of housing. Despite the measures taken by the authorities aimed at solving these issues, during the period under review there was no transition of indicators of the sanitary condition of the city to a higher quality.

Keywords: city, sanitary condition, water supply, pollution, cleaning.